

วิจารณ์หนังสือ : Book Review

ถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด*

Decoding the Philosophy of Sufficiency Economy to Teach the Thinking Process

ผู้เขียน: ทิศนา แคมมณี

Author: Thitsana Khaemmani

พระครูพิมลภักตยานธมฺม และพระมหามิตร ฐิตปัญโญ

Phrakhru Phimonkanlayanatham and Phramaha Mit Thitapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: pmahamit@gmail.com

1. บทนำ

หนังสือเรื่อง ถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด เป็นหนังสือสำหรับครู อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กและเยาวชนทุกระดับการศึกษาให้สามารถน้อมนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ไปใช้ในการคิด การศึกษาเล่าเรียน การทำงานและการดำเนินชีวิตให้เป็นไปในทางสายกลาง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีความสงบสุขและก้าวหน้าไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน ขอเชิญชวนครูผู้สอนในทุกระดับการศึกษามาช่วยกันปลูกฝังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นและเจริญงอกงามขึ้นในตัวผู้เรียน โดยการพัฒนากกระบวนการคิดของ

ผู้เรียน เนื่องจากการคิดเป็นที่มาของการกระทำ การรู้จักคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงนำไปสู่การกระทำหรือการปฏิบัติอย่างพอเพียง อันจะพัฒนาไปสู่อุปนิสัยพอเพียงในที่สุด นวัตกรรม การสอนที่เสนอแนะ ในหนังสือเล่มนี้ให้แนวทางวิธีการที่สะดวกและเรียบง่ายซึ่งครูผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์หรือใช้ในการสอนได้ในทุกระดับ การศึกษา

หนังสือเล่มนี้มีขนาดประมาณ 145 x 210 มม. พิมพ์ครั้งที่ 3 เมื่อปีพ.ศ. 2559 โดยสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความหนา 214 หน้า มีเนื้อหาเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: สาระสำคัญ คือ 1) การขับเคลื่อนปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา 2) การถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อประยุกต์สู่การสอน 3) การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอน กระบวนการคิด: การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน 4) การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบแยกส่วน 5) การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบเน้นกระบวนการคิด: นวัตกรรมการสอน 6) หลักการสอนสำหรับการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึงแรงจูงใจ 3 ประการในการเขียนหนังสือคือ (1) การเห็นคุณค่าในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) การเห็นความจำเป็นในการปลูกฝังปรัชญาให้แก่เด็กและเยาวชนของชาติ และ (3) การเห็นปัญหาของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงตามที่คาดหวังทุกระดับการศึกษา ทำให้ผู้เขียนได้ชวนครูผู้สอนในทุกระดับศึกษามาช่วยกัน ปลูกฝังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นและเจริญงอกงามขึ้นในตัวผู้เรียน โดยการพัฒนาระบวนการคิดของผู้เรียน เนื่องจากการคิดเป็นที่มาของการกระทำ การรู้จักคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงนำไปสู่การกระทำหรือการปฏิบัติอย่างพอเพียง อันจะพัฒนาเด็กและเยาวชนไปสู่สุขนิสสัยพอเพียงในที่สุด นวัตกรรมการสอนที่ผู้เขียนได้เสนอแนะในหนังสือเล่มนี้ให้แนวทางและวิธีการที่เรียบง่าย ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์หรือปรับใช้ในการสอนของตนได้อย่างสะดวก

2. โครงสร้างหนังสือ

จากผลการศึกษาเนื้อหา 2 ตอนทั้งหมด 7 บทของหนังสือเล่มนี้ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าด้วยเรื่อง บทที่ 1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: สารสำคัญของบทที่ 2 การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา บทที่ 3 การถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อประยุกต์สู่การสอน

ตอนที่ 2 การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิดว่าด้วยเรื่อง บทที่ 4 การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน บทที่ 5 การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบแยกส่วน บทที่ 6 การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบเน้นกระบวนการคิด: นวัตกรรมการสอน และบทที่ 7 หลักการสอนสำหรับการพัฒนาทักษะ กระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจารณ์เห็นว่า โครงสร้างของหนังสือเล่มนี้เพื่อให้ครูผู้สอนน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ปลูกฝังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นและเจริญงอกงามขึ้นในตัวผู้เรียน พัฒนาไปสู่อุปนิสัยพอเพียงให้เกิดขึ้นให้ครูเป็นต้นแบบที่เป็นมาตรฐานสามารถถ่ายทอดและปลูกฝัง ตลอดจนสามารถบูรณาการสร้างสรรค์กิจกรรมในชั้นเรียนได้ต่อไป

3. เนื้อหาโดยย่อ

สำหรับการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือเรื่องนี้ ผู้วิจารณ์นำเสนอตามลำดับคือ

หัวข้อที่ 1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: สำคัญ ในส่วนของผู้ศึกษาขอเสนอความเห็น ว่า ผู้เขียนให้แนวคิดไว้ในหัวข้อที่ 1 นี้ว่าด้วยเรื่อง ความหมายและเป้าหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป้าหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ระบุไว้ว่าก้าวทันความเปลี่ยนแปลง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกมีความสมดุลในทุกมิติด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง Sufficiency Economy ไม่ใช่ Self-Sufficiency ประกอบด้วย 3 ห่วง คือ หลักพอเพียง 3 ประการ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขของปรัชญา 2 ประการ ได้แก่ เงื่อนไขด้านความรู้และคุณธรรม และมิติ 4 ด้าน คือเป้าหมายของปรัชญา ได้แก่ ความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติ ทั้งด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม (Khaemmani, 2016 : 2) ความสำคัญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตน ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ไม่ประมาท ไม่โลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้รอดพ้นจากวิกฤติ มีความมั่นคงและยั่งยืน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยหลักของพอเพียง Sufficiency Economy มี 3 ระดับคือ

ระดับ 1 แบบพื้นฐาน เป็นความพอเพียงระดับครอบครัว ให้สามารถพึ่งตนเองได้

ระดับ 2 แบบก้าวหน้าระดับกลุ่ม เป็นการรวมพลังกันเป็นกลุ่ม เพื่อการผลิต และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ระดับ 3 แบบก้าวหน้าระดับเครือข่าย เป็นการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้นทั้งนี้การนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้เพื่อพัฒนาประเทศต้องทำเป็นลำดับขั้นตอนคือ สร้างพื้นฐานให้ครอบครัวสามารถพึ่งตนเอง พอมีกินมีใช้เป็นเบื้องต้นก่อนต่อไปจึงค่อยเสริมสร้างความเจริญและการพัฒนาให้ไปสู่ขั้นที่สูงขึ้นสำหรับการพัฒนาต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนามี 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ มิติด้านสังคม มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านวัฒนธรรม การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อการพัฒนาเป็นการพัฒนาที่สมดุลใน 4 มิตินี้ เพราะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายเพื่อความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติคือ มิติด้านวัตถุ หมายถึง วัตถุเชิงกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงเงินซึ่งเป็นปัจจัยในการผลิตและบริโภค มิติด้านสังคม หมายถึง สภาพและกติกาการอยู่ร่วมกันและความสัมพันธ์ของคนในสังคม สถาบันทางสังคม และสวัสดิการทางสังคม มิติด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน สังคม และโลก มิติด้านวัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมรวมไปถึงศิลปะและโบราณสถาน (Khaemmani, 2016 : 5-12)

สอดคล้องกับจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปริญญ พิบูลสรารุท (Issarangkun Na Ayutthaya and Piboonsarawut, 2009 : 10) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการและแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคลและองค์กรโดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองและสภาวะแวดล้อม ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง โดยใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาด้วยความรอบคอบและระมัดระวังควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนกัน แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมมือปรองดองกันในสังคม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสายใยเชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่างๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์พลังในทางบวกนำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้ กระแสโลกาภิวัตน์ได้

ผู้วิจารณ์เห็นว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติ ดังนั้นในกระบวนการพัฒนาตนจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงมิติทั้ง 4 ด้านอย่างเป็นองค์รวม นอกจากนี้ต้องพิจารณามิติทั้ง 4 ด้านอย่างเป็นองค์รวม หมายถึง การพิจารณาเรื่องที่คิดปฏิบัติให้ครบทั้ง 4 มิติ รวมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันขององค์ประกอบต่างๆ ของมิติทั้งสี่ เนื่องจากกระบวนการคิดพิจารณามิติทั้ง 4 ด้านอย่างเป็นองค์รวมจะช่วยให้ค้นพบปัญหา ข้อผิดพลาด ประเด็น และปัจจัยต่างๆ ที่จะส่งผลต่อการพัฒนา ทำให้สามารถปรับปรุง แก้ไขแผนงาน รวมทั้งจัดปัจจัยเกี่ยวข้องต่างๆ ที่สามารถช่วยให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ

สำเร็จได้ดีขึ้น

หัวข้อที่ 2 การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในส่วนของผู้ศึกษาขอนำเสนอความเห็น ว่า ผู้เขียนให้แนวคิดไว้ในหัวข้อที่ 2 นี้ว่าด้วยเรื่อง การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาจากนั้นผู้เขียนได้เชื่อมโยงถึงปัจจัยสำคัญที่จำเป็นต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ตลอดจนถึงปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สรุปได้ว่า ประเด็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนอยู่ที่การจัดการเรียนการสอนของครูที่ส่วนหนึ่งเกิดจากความไม่เข้าใจเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตน ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ไม่ประมาท ไม่โลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้รอดพ้นจากวิกฤติ มีความมั่นคงและยั่งยืน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงต่างๆ (Khaemmani, 2016 : 13-36) ซึ่งมีความสอดคล้องกับปริญญ พิบูลสรารุท (Piboon sarawut, 2007 : 14) กล่าวว่า การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการ

ขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
หน้าที่หลัก คือ การจัดทำแนวทางเพื่อให้สถาน
ศึกษาและบุคลากรทางด้าน การศึกษาในระดับ
ต่างๆ ทั้งในและนอกระบบ สามารถนำหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงไป ประยุกต์ใช้ในการบริหาร
สถานศึกษา การจัดการศึกษา และพัฒนาผู้เรียน
ได้อย่างเหมาะสม วิสัยทัศน์ ในการขับเคลื่อนหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาคือ
สถานเครือข่าย ขยายความรู้ ควบคู่ประชาสัมพันธ์
เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาบูรณาการสู่การ
เรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ของทุ
กระดับได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม
ตลอดจนผู้บริหารสามารถนำหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหาร สถานศึกษา
เพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุข

ผู้วิจารณ์เห็นว่า สถานศึกษาที่น้อมนำ
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักการในการ
บริหารจัดการและจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนย่อม
สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมตอบ
สนองต่อนโยบายของหน่วยเหนือรวมทั้งสามารถ
ผลิตผู้เรียนที่มีคุณลักษณะตรงตามพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 คือ ดี เก่ง
และมีความสุขได้ และประการสำคัญที่สุดคือ
ได้น้อมนำพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาสู่การปฏิบัติ
อย่างเป็นรูปธรรมในสถานศึกษา ซึ่งเป็นการปฏิบัติ
เพื่อสนองตอบต่อพระมหากรุณาธิคุณ ในฐานะ
พสกนิกรผู้จงรักภักดี ส่วนสังคมได้คาดหวังว่าสถาน
ศึกษาจะเป็นแหล่งที่หล่อหลอมและสร้างผู้เรียนให้

มีความดี ความเก่งและมีความสุข ท่ามกลางสังคม
ซึ่งกำลังประสบวิกฤตหลายๆ ด้าน ในปัจจุบันความ
คาดหวังดังกล่าวนั้นเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา
ซึ่งต้องปฏิบัติอยู่แล้วประกอบกับได้รับนโยบายทั้ง
จากกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะ
กรรมการการอาชีวศึกษาให้จัดการศึกษาโดยใช้
“คุณธรรมนำความรู้” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญา
ของเศรษฐกิจ อันประกอบด้วย 3 ห่วง (พอประมาณ
มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี) และ 2 เงื่อนไข (ความรู้
คุณธรรม) โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ ยั่งยืน 4 มิติ (เศรษฐกิจ
สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม)

หัวข้อที่ 3 การถอดรหัสปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อประยุกต์สู่การสอนในส่วน
ของผู้ศึกษาขอนำเสนอความเห็น ว่า ผู้เขียนให้
แนวคิดไว้ในหัวข้อที่ 3 นี้ว่าด้วยเรื่อง การถอดรหัส
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประยุกต์สู่การ
สอนสาระสำคัญเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงที่นำมาศึกษาวิเคราะห์ และตีความเพื่อ
การประยุกต์สู่การสอนมี 8 ประการดังนี้

รหัสที่ 1: ความหมายและเป้าหมาย
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

รหัสที่ 2: หลักคิดและหลักปฏิบัติตาม
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ความพอประมาณ

รหัสที่ 3: หลักคิดและหลักปฏิบัติตาม
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ความมีเหตุผล

รหัสที่ 4: หลักคิดและหลักปฏิบัติตาม
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: การมีภูมิคุ้มกันที่ดี
ในตัว

รหัสที่ 5: เงื่อนไขปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง: ความรู้

รหัสที่ 6: เจื่อนไขปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: คุณธรรม

รหัสที่ 7: เป้าหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ความสมดุลและความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติ

รหัสที่ 8: องค์รวมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Khaemmani, 2016 : 37-95)

การถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประยุกต์สู่การสอน มีสาระสำคัญที่ครูผู้สอนควรนำไปจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ทักษะการคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยทักษะการคิดตามองค์ประกอบสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทักษะกระบวนการคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ทักษะการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เจตคติต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Khaemmani, 2016 : 98-102) ซึ่งมีความสอดคล้องกับปริญญพิบูลสรารุท (Piboonsarawut, 2007 : 21) กล่าวว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยพื้นฐานก็คือ การพึ่งตนเองเป็นหลัก หมายถึง การทำอะไรอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รอบคอบ ระมัดระวัง พิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะ พอควร ความสมเหตุสมผล การพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง การสร้างสามัคคีให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความสมดุลในแต่ละสัดส่วนแต่ละระดับ ครอบคลุมทั้งทางด้านจิตใจ สังคม เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงเศรษฐกิจเราสามารถประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่างๆ

ผู้วิจารณ์เห็นว่า ความเข้าใจสาระที่จะสอนดังกล่าว นอกจากจะช่วยให้สาระที่สอนมีความชัดเจนขึ้นแล้ว ยังช่วยให้ผู้สอนเห็นความแตกต่างในประเภทของสาระที่สอน ซึ่งนำไปสู่การเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับประเภทของสาระนั้นด้วยในการนำเสนอเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนใช้วิธีเขียนโดยการตั้งคำถามและเสนอคำตอบที่สะท้อนจากปัญหาความสงสัยของครูที่มีต่อสาระในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และยังมีการสรุปสาระสำคัญในแต่ละ รหัสทั้ง 8 ข้อไว้ในตอนท้ายด้วย เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจสาระสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ชัดเจนมากขึ้น

หัวข้อที่ 4 การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การเรียนการสอน ในส่วนของนักศึกษาขอเสนอความเห็นที่ ผู้เขียนให้แนวคิดว่าในหัวข้อที่ 4 นี้ ว่าด้วยเรื่องประเภทของสารการเรียนรู้เหตุที่ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับสาระการสอนและหลักการสอนนั้นก็เพราะโดยทั่วไปแล้วความรู้หรือเนื้อหาสาระที่สอนมีหลายประเภทและมีลักษณะแตกต่างกันซึ่งโดยทั่วไปจัดจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. สาระประเภทความรู้ จัดอยู่ในกลุ่มพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) จำแนกเป็นประเภทย่อยๆ ได้แก่ 1) ความรู้ประเภทข้อมูล ข้อเท็จจริง (Factual Knowledge) 2) ความรู้ประเภทความคิดรวบยอด (Conceptual Knowledge) 3) ความรู้ประเภทกระบวนการ (Procedural Knowledge)
2. สาระประเภททักษะหรือทักษะกระบวนการ ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มทักษะพิสัย (Psychomotor/Process Skills Domain) มีประเภท

ย่อยๆ อีกหลายประเภท ได้แก่ 1) ทักษะกระบวนการปฏิบัติ (Performance Skill) 2) ทักษะกระบวนการทางปัญญาหรือทักษะกระบวนการคิด (Cognitive Skill) 3) ทักษะกระบวนการทางสังคม (Social Skill)

3. สาระประเภทความรู้สึกรู้สึก ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มจิตพิสัย (Affective Domain) ประกอบด้วยความรู้สึกรู้สึก เจตคติ คุณธรรม ค่านิยม คุณลักษณะ

เนื่องจากสาระแต่ละประเภทมีลักษณะแตกต่างกัน การสอนแต่ละประเภทจึงมีลักษณะแตกต่างกันไปด้วย ตามความเหมาะสมกับธรรมชาติของสาระนั้น

กระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นสาระประเภทความรู้สึกรู้สึกด้วย เพราะจุดมุ่งหมายของการถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประยุกต์สู่การสอนต้องให้ผู้เรียนเห็นการกระทำตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการนั้น เนื่องจากการเห็นการกระทำสามารถช่วยให้ผู้เรียนจดจำความรู้ที่มีลักษณะเป็นการกระทำตามลำดับขั้นตอนได้ดี และให้ผู้เรียนได้ลองปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนของการกระทำนั้น การได้ทดลองทำตามความรู้หรือกระบวนการที่เรียนรู้อย่างมา จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดทั้งความเข้าใจ และสามารถจดจำกระบวนการนั้นได้มากขึ้นและดีขึ้น นอกจากนั้น การทดลองปฏิบัติจริงอาจทำให้ได้ข้อมูลนำไปสู่การปรับปรุงขั้นตอนของกระบวนการให้ดีขึ้นได้ด้วย ดังนั้นการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในสาระความรู้ประเภทกระบวนการนั้น ผู้สอนจะต้องรู้และเข้าใจในลำดับขั้นตอนของกระบวนการ และได้ลอง

ปฏิบัติตามกระบวนการนั้น การดำเนินการตามหลักดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการนั้นได้ดี แต่ยังไม่ถึงระดับการเกิดเป็นทักษะ ซึ่งเป็นอีกด้านหนึ่งที่ต้องอาศัยหลักการสอนที่แตกต่างกันออกไป (Khaemmani, 2016 : 98-103) ซึ่งมีความสอดคล้องกับปริญญพิบูลสรารุส (Piboonsarawut, 2007 : 254) กล่าวว่า ได้เสนอแนะแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ว่าต้องเป็นการ “ระเบิดจากข้างใน ต้องเริ่มที่...ตัวเด็กนักเรียนเอง...สนใจอยากที่จะค้นหาความรู้ ลองทำ มีเพื่อนร่วมทาง เรียนรู้ร่วมกัน ขยายเครือข่าย ทำเป็นขั้นเป็นตอน...” จึงจะทำให้การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีคุณค่าเกิดประโยชน์ได้จริง ซึ่งครูที่จะทำให้เด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้แบบนี้ได้ นอกจากจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ทักษะและคุณธรรมแล้ว ยังจะต้องเป็นผู้มีสติ ใจเย็น มีความเพียรอดทน และมีจิตวิญญาณครูที่จะสอนผู้เรียนให้เป็นคนที่มีคุณค่าด้วยเช่นกัน

หัวข้อที่ 5 การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบแยกส่วน ในส่วนของผู้ศึกษาขอนำเสนอความเห็นที่ 5 นี้ ว่าด้วยเรื่อง การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบแยกส่วน แนวการสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบแยกส่วนการสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบแยกส่วนโดยใช้คำถามและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการส่งเสริมการคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Khaemmani, 2016 : 125-146) ซึ่งมีความสอดคล้องกับวิชาญ

พานิช (Phanich, 2012 : 16-21) กล่าวว่า การเรียนรู้ควรเป็นการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ประกอบกับเรียนรู้สาระวิชา โดยธรรมชาติของมนุษย์มีปัญญาและเหตุผลสามารถคิดได้เป็นระบบ รู้จักไตร่ตรอง ตัดสินใจเลือกและให้คุณค่าของสิ่งต่างๆ มีจุดมุ่งหมายของชีวิต รู้วิธีที่จะบรรลุเป้าหมายของชีวิต ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขที่มั่นคงไม่แปรเปลี่ยนตามกระแสโลกภายนอกและสอดคล้องกับมาเรียม นิลพันธุ์, ศิริวรรณ วณิชวัฒน์ และปริยดา ยะวงศา (Nilaphan, Wanichvatthanavorachai and Yawongsha, 2011 : 2) ซึ่งกล่าวว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของคนทุกระดับให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงภายใต้ภาวะการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น วิสัยทัศน์และพันธกิจของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ว่าจะมุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันภายใต้แนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจารณ์เห็นว่า การเรียนรู้จึงสามารถทำให้บุคคลเป็นคนดีได้ คนดี คือบุคคลที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สังคมโลกต้องการได้ เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป็นคนดี มีความสุข มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันในเวทีโลก และได้กำหนดจุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับทุกประเภทเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ มาตรฐานและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

หัวข้อที่ 6 การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบเน้นกระบวนการคิด: นวัตกรรมการ

สอน ในส่วนของผู้ศึกษาขอเสนอความเห็นที่ผู้เขียนให้แนวคิดไว้ในหัวข้อที่ 6 นี้ ว่าด้วยเรื่องการสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบเน้นกระบวนการคิด: นวัตกรรมการสอนความสำคัญของการพัฒนากระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: นวัตกรรมการสอนเสนอแนะ และชุดคำถามสำคัญเพื่อพัฒนากระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการจัดการเรียนการสอนและฝึกทักษะการใช้หลักคิดตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้แนวการสอนแบบบูรณาการและการสอนโดยตรง ตามแนวทางทั่วไปในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เสนอแนะไว้ ยังมีช่องทางอื่นๆ ที่ครูผู้สอนสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้อีก ได้แก่ การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารการศึกษา การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในวิถีชีวิต คือในกิจวัตรประจำวัน ทั้งผู้บริหาร บุคลากร ครูผู้สอน ผู้เรียนสามารถนำคำถามที่กระตุ้นการคิดตามหลักคิดตามสาระประเภททั้ง 3 สาระการเรียนรู้ที่ให้เป็นตัวอย่างไว้ข้างต้นไปใช้ในการวางแผนงาน และการพิจารณาการคิด การกระทำของตน ให้มีความเหมาะสมตามหลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำไปสู่การคิดการกระทำที่มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และเป็นไป

อย่างถูกต้องทั้งตามหลักวิชาและหลักคุณธรรมหนึ่ง การฝึกฝนการใช้หลักคิดต่างๆ ตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ว่าจะเป็นในสถานการณ์ใด จะเกิด ผลดีได้ล้วนต้องอาศัยปัจจัยสำคัญเพิ่มเติม ดังนี้

1. การได้ฝึกฝนบ่อยๆ คือให้ได้คิดบ่อยๆ เริ่มจากการเห็นตัวอย่าง การคิดตามแบบหรือ ตัวอย่าง การคิดตามจนคล่อง จนกระทั่งคิดได้เอง จนคล่อง การฝึกฝนอย่างต่อเนื่องมีความสำคัญ อย่างยิ่งต่อการเกิดทักษะการคิด

2. การได้ฝึกคิดในสถานการณ์ที่มีความ หลากหลายแตกต่างกันเป็นการเพิ่มทักษะการ ประยุกต์การใช้หลักคิด ทำให้บุคคลสามารถคิดได้ อย่างคล่องแคล่ว แก้ปัญหาได้ไม่ว่าจะอยู่ในสถาน การณ์ใดๆ

3. การได้รับข้อมูลป้อนกลับคือ การได้ รับข้อมูลว่า การคิดการกระทำของตนผิดพลาด หรือบกพร่องอย่างไร การได้รับข้อมูลป้อนกลับจะ ช่วยให้ผู้คิดทำจุดที่ตนควรปรับปรุงพัฒนา

4. การปรับปรุงโดยใช้ข้อมูลป้อนกลับ เมื่อได้รับข้อมูลป้อนกลับแล้ว ควรมีการนำข้อมูล ที่ ได้รับไปใช้ในการปรับปรุงการคิดการกระทำของ ตนให้ดีขึ้นเรื่อยๆ

5. การได้รับการเสริมแรง การได้รับ กำลังใจ คำชมเชย และแรงเสริมอื่นๆ สามารถช่วย ให้บุคคลมีแรงจูงใจในการฝึกฝนตนเอง

หากทุกคนสามารถนำหลักคิดตามปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ จะทำให้เกิดการคิด การกระทำที่มีความพอดี พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และเป็นไปอย่างถูกต้อง ทั้งตาม หลักวิชาและหลักคุณธรรม ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิด

ปัญหาเดือดร้อนแก่ผู้ใด ทุกอย่างก็จะดำเนินไปได้ ด้วยดีและก้าวหน้าขึ้น ตามลำดับ (Khaemmani, 2016 : 147-200) การเลือกกิจกรรมที่นำไปสู่การ ปฏิบัติให้เห็นผลดีในชีวิตได้จริง การนำเทคโนโลยี ที่เหมาะสมมาใช้ประกอบการเรียนการสอนปัญญา เป็นการพัฒนาในด้านความรู้ ความจริง เริ่มตั้งแต่ ความเชื่อที่มีเหตุผล ความเห็นที่เข้ามาสู่แนวทาง ของความเป็นจริง การรู้จักหาความรู้ การรู้จักคิด พิจารณา การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ทดลอง ตรวจสอบ ความรู้ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การเข้าถึงความจริง การนำความรู้มาใช้แก้ไข ปัญหาและคิดการต่างๆ ในการก่อกุลสร้างสรรค์ เฉพาะอย่างยิ่งเน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริง (Nakgarrearn, 2006 : 24) และสอดคล้องกับ สิวลี ศรีวิไล (Sirivilai, 2006 : 69) ได้กล่าวถึงความ อยู่ดีมีสุขของชีวิตมนุษย์ว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มี ปัญญาและมีเหตุผล ทำให้มนุษย์สามารถคิด ได้อย่างเป็นระบบ รู้จักตัดสินใจเลือกและให้คุณค่า แก่สิ่งต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับเรา การรู้จักเลือก สิ่งต่างๆ

ผู้วิจารณ์เห็นว่า การนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงไปสู่สถานศึกษา ครูควรเข้าใจ หลักคิด การอยู่ร่วมกันในสังคม โดยครูต้องเข้าใจ แก่นของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่าง แท้จริง เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น สามารถออกแบบ การเรียนรู้ โดยใช้สื่อ นวัตกรรม สร้างบรรยากาศ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการประเมินผลที่ สอดคล้องกับการเรียนรู้รวมทั้งบุคคลด้วย จึงจะ เป็นความสำเร็จในการส่งเสริมสนับสนุนให้คนอยู่ ร่วมกันได้

หัวข้อที่ 7 หลักการสอนสำหรับการพัฒนาทักษะ กระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในส่วนของผู้ศึกษาขอเสนอความเห็น ว่า ผู้เขียนให้แนวคิดไว้ในหัวข้อที่ 7 นี้ ว่าด้วยเรื่อง หลักการสอนสำหรับการพัฒนาทักษะ กระบวนการคิดการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำเสนอ พัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์ปรัชญาดังกล่าวให้เห็นทั้งองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย รวมทั้งความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้น แล้วจึงสังเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ นั้นมาเป็นกระบวนการคิดที่มีลำดับขั้นตอน เพื่อให้ผู้คิดสามารถดำเนินการคิดได้อย่างสะดวก ทำให้การคิดเป็นไปอย่างรอบคอบ ครอบคลุมประเด็นสำคัญที่ควรคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่การที่ผู้เรียนจะสามารถคิดโดยใช้กระบวนการดังกล่าวได้ดี และเกิดเป็นทักษะความชำนาญ จนสามารถพัฒนาเป็นลักษณะนิสัยของตนได้ดีที่สุดนั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความเข้าใจกระบวนการ และได้รับการฝึกฝนใช้บ่อยๆ ในสถานการณ์ที่มีความแตกต่างหลากหลาย ผู้สอนจึงมีบทบาทที่จะต้องทำหน้าที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในกระบวนการและฝึกทักษะให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้จะต้องเข้าใจในสาระสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและกระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวไว้ในบทต้นๆ ที่ผ่านมาแล้ว ผู้สอนจำเป็นต้องมีความเข้าใจในหลักการสอนทักษะกระบวนการด้วย เพื่อช่วยให้เกิดการสอนที่ดีที่สุด (Khaemmani, 2016 : 201-212) ซึ่งมีความ

สอดคล้องกับปริญานุช พิบูลสรารุท (Piboon sarawut, 2007 : 78) กล่าวว่า ในการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ให้เกิดผลต่อการพัฒนานั้น ต้องเข้าใจ “กรอบแนวคิด” ว่าเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา ขณะเดียวกันก็ต้องเข้าใจคุณลักษณะว่าเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

ผู้วิจารณ์เห็นว่า การพัฒนาตนเองมีความสำคัญ คือ เพื่อที่จะได้รู้จักตนเองตรงตามความเป็นจริง อันจะนำไปสู่การจัดความรู้สึกที่ขัดแย้งภายในตัวบุคคลออกไปและก้าวมาสู่การยอมรับตนตามสภาพความเป็นจริง พร้อมทั้งจะปรับตัวไปในทางที่ดีขึ้น โดยการสร้างคุณลักษณะที่มีประโยชน์และลดหรือขจัดคุณลักษณะที่เป็นโทษกับชีวิตและสังคม และเพื่อเป็นแนวทางในการที่จะพัฒนาชีวิตไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้อย่างมีระบบและมีคุณภาพ

4. สรุป

จุดเด่นของหนังสือเรื่องถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิดเล่มนี้ เป็นหนังสือที่มีประโยชน์ มีคุณค่า เหมาะสมกับครูผู้สอน และผู้ที่มีความสนใจและเห็นความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรของชาติ ซึ่งจะได้ใช้

หนังสือดังกล่าวเป็นแหล่งความรู้เป็นแนวทางในการลงมือปฏิบัติเพื่อสืบสานและน้อมนำมรดกทางความคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทยไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศไทยสืบไป

จากเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ชี้ให้เห็นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดหลักปฏิบัติที่ให้ความสำคัญกับการคิดตั้งแต่การคิดวางแผน (Plan) หรือคิดก่อนทำ เพื่อให้ได้แผนงานที่ดี และการคิดระหว่างปฏิบัติงานตามแผนหรือคิดขณะทำ เพื่อประเมินและปรับปรุงงานที่ทำให้ดีรวมไปถึงการคิดทบทวนในสิ่งที่ได้ทำไปแล้ว หรือการคิดหลังทำ เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาต่อไป ดังนั้น การคิดจึงเป็นทักษะที่สำคัญซึ่งครูผู้สอนจำเป็นต้องช่วยกันส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดแก่ผู้เรียน เพราะกระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 5 ข้อดังกล่าวมาข้างต้นหากบุคคลใดสามารถนำไปใช้จริงในการคิดพิจารณาและกระทำการใดๆ ย่อมช่วยให้การคิดการกระทำเป็นไปในทางสายกลาง นำไปสู่ความสมดุลที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาความเดือดร้อน เสียหายใดๆ แก่ใครชีวิตก็จะสงบสุข และก้าวหน้าไปอย่างมั่นคงยั่งยืน ทำให้หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าสำหรับครูผู้สอนและผู้ที่สนใจได้นำไปประยุกต์ใช้ฝึกกระบวนการคิดได้ด้วยตนเองและผู้สอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่เด็กและเยาวชนนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำปรัชญาไปใช้ในการคิดและการกระทำต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ตระหนักในประโยชน์และคุณค่าของปรัชญา จนเกิดแรงจูงใจในการนำปรัชญาไปใช้อย่างต่อเนื่องและพัฒนาเป็นคุณลักษณะลักษณะนิสัยพอเพียงในที่สุด ซึ่งวิธีการสอนอาจใช้การสอนแบบบูรณาการและการสอนโดยตรงโดยยึดหลักการที่กล่าวข้างต้นจะสามารถช่วยให้การพัฒนาผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้

ในทัศนะของผู้วิจารณ์เห็นว่า หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนใช้สำนวนเชิงวิชาการเพื่อประกอบการเขียนโดยน้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักให้สอดคล้องกับการพัฒนากระบวนการคิดเนื่องจากผู้เขียนเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญพิเศษด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ท่านนำเสนอจึงเป็นหลักคิดที่มีคุณค่า อีกทั้งสามารถสร้างความเชื่อมโยงกับการใช้กระบวนการคิดหนังสือ “ถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด” จึงเป็นหนังสือที่ควรมีไว้อ่าน ทั้งส่วนตัวและการศึกษาเล่าเรียน ในส่วนการทำงานสามารถนำไปประยุกต์ใช้และการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดความพอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงปฏิบัติบนทางสายกลางและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้พัฒนาชีวิตไปสู่เป้าหมายที่มีความสงบสุขและก้าวหน้าต่อไปอย่างมั่นคงยั่งยืนและเห็นคุณค่า

References

- Issarangkun Na Ayutthaya, C. and Piboonsarawut, P. (2009). *Follow the father of sufficiency to sustainable development*. 2th edition. Bangkok : Phechrung.
- Khaemmani, T. (2016). *Decoding the philosophy of sufficiency economy to the teaching process*. Bangkok : Publisher of Chulalongkorn University.
- Nakgarrearn, M. (2006). *Buddhism and Environ mental Education*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University printing house.
- Nilaphan, M., Wanichvatthananvorachai, S. and Yawongsha, P. (2011). *Developing a Learning Management Model the philosophy of Sufficiency Economy*. Bangkok : Faculty of Education Silpakorn University.
- Phanich, W. (2012). *21st Century Learning for Disciples*. Bangkok : Sod Sri-Saritwong Foundation.
- Piboonsarawut, P. (2007). *The royal palace with the philosophy of Sufficiency Economy*. Bangkok : Phich Rung Printing.
- Piboonsarawut, P. (2007). *Driving the Sufficiency Economy of Education*. Bangkok : Office of the Crown Property.
- Sirivilai, S. (2006). *Ethics for Nursing*. 11th edition. Bangkok : Chulalongkorn University.